זוזא מאבא. שנפתחה לורתו ולפ"ז הוה שקיל ליה כלומר לפ"ז היה ניקח בעיר להועלה לפ"ז היה הדיינ שקול ושוה לו כלום: **הא תו למה לי.** [י] הני וכולם הם תניא ליה: **משום אונס ומוציא שם רע.** [יא] לוריים בין למען דאמר לחוריים בין למען דאמר דרבנן ופ"י כתובת אלמנה שהיה לכולי עלמא דרבנן הוא מנה לורי ונראה לר"י דלפ"ז מיירי הכא בלפ"ז בפלעים דומיא דכסף קנוד פלפ"ז אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט של מתכת. ור' יוסי דריש ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל: אין בעלמא ר' כללי ופרטי דריש והכא. גבי בכור מ"ט דריש רבויי ומיעוטי משום דהאי ופדוי מבן חדש תפדה כתיבי תרי כללי גבי הדדי והדר פרט (כלל) בערכך כסף. והוי כדתנא דבי ר' ישמעאל במים במים ב' פעמים דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר (אין) לו סנפיר וקשקשת במים והדר כתיב פרט בימים ובנחלים הואיל וכתיבי כללי גבי הדדי אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט: ורבנן דאמרי דדרשי כללי ופרטי גבי בכור אמר רבינא סברי לה כדאמרי במערבא כל מקום כו': אימא

זוזא מאבא בהדיה (פ) **דלא נפיק תקע ליה** [פ] **אחרינא ויהביה ניהליה:** [ג] **שלשים של עבד חמשים של אונס ושל מפתה וכו':** **הא תו למה לי הא תנא ליה רישא אונס ומוציא שם רע איצטריך** [ג] **סלקא דעתך אמינא כיון דלא כתיב בהו שקלים אימא זוזי בעלמא** קמ"ל **דמילף קא ילפי מהדדי** [ד]**:** חוץ מן השקלים: **תנא חוץ מן השקלים** [א]**ומעשר** [ב]**והראיון שקלים דתנן** [ג]**מצרפין שקלים** [ג]**לדרבונות מפני משאוי הדרך מעשר דכתיב** [א]**וצרת הכסף בידך והראיון תני רב יוסף שלא יביא סיגה לעזרה: מתני'** [ג]**אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות** [ג]**כתב לכהן שהוא חייב** (ג) [ה]**ליתן חמשה סלעים חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו במתנה רשאי** [ה]**המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו שנאמר** [ב]**יהיה לך ופדה תפדה:**

גמ' מתני' דלא כרבי [ד]**דתניא רבי אומר בכל פודין בכור אדם חוץ מן השטרות** [ג]**ופדויו מבן חדש** [ו] **תפדה ריבה בערכך כסף** [ז] **חמשת שקלים מיעט תפדה ריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות ורבנן דרשי כלל ופרט ופדויו מבן חדש כלל בערכך כסף** [פ] **חמשת שקלים פרט (פדה) תפדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון אמר ליה רבינא למרימר ורבי ריבויי ומיעוטי דריש והא רבי כללי ופרטי דריש** [ט] **במרצע** [ה]**דתניא** [ד]**מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירא והמחט והמקדח והמכתב ת"ל** [ד]**ולקחת לרבות כל דבר שנלקח ביד דברי רבי יוסי ברבי יהודה רבי אומר מרצע מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת ואמרינן במאי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי רבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבויי ומיעוטי אין בעלמא רבי כללי ופרטי דריש והכא כדתנא דבי רבי ישמעאל** [ו]**דתנא דבי רבי ישמעאל** [ה]**במים במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט ורבנן** [ו] **אמרי כדאמרינן במערבא כ"מ שאתה מוצא שתי כללות הסמוכים זה לזה הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט: ולא בהקדשות: פשיטא לאו דידיה נינהו אימא ולא**

והראיון תני רב יוסף בו'. פי' בקונטרס דהכי גרסי' תני נמי רב יוסף שלא יביא סיגה לכף סיגים שלא יטוש והא בריית' דרב יוסף לא לפרושי שלא ממש כן דמה צריך להביא בריית' לפיושי לבריית' ועוד שלא הוה ליה למימר שלא יביא שלא יתן לו לפלוגי ועוד דמשמע [י]כלאחריות דמפרש בכל מד טעמא לכך נראה לפפרושי טעמא [ט]אחר לפי שהיה מביא שור לכף סגיגים שלא יטוש שמי שור שהוא סגיג לכף ולא ימכרו לו [יב]לעולם רבייה טובה בתוכה סיגה כלילו היה מביא לכף טובו: **כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים.** בכתובות גרים הנוסח (דף קכ.) מייתי לה גבי פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דחייב לפי לך מנה בשטר ופירש שם בקונטרס כגון שכתב [כ] לו בשטר ונתן לו בפני עדים ופליגי [יג]מדמקיש הולאה לחלימת מילתא בשטר לף על גב דלא ג"ל לתת עדיי ור"ת מפרש כגון שכתב לחייב עצמו בחותו שטר לע"פ שלוה לו כלום ולריך לייבד כל הסוגיא ושם פירשתי:

אימא ולא הקדשות בכל אלו. בפסחים (דף לה:) ובהזהב (ב"מ נד.) מייתי גבי הקדש שחלטו על גבי קרקע שלוין פדויין מדכתיב ונתן הכסף וקס לו משמע דמהסה קרע קע [כל] דרשי מכל לי לפסר לומר [יד][כן] בנפ"כ בפרשת ושם בקונטרס [כ] לו בשטר ונתן לו בפני עדים ופליגי [יג]מדמקיש הולאה לחלימת מילתא בשטר לף על גב דלא ג"ל לתת עדיי ור"ת מפרש כגון שכתב לחייב עצמו בחותו שטר לע"פ שלוה לו כלום ולריך לייבד כל הסוגיא ושם פירשתי: **אימא** [טו] **ולא הקדשות בכל אלו.** בפסחים (דף לה:) ובהזהב (ב"מ נד.) מייתי גבי הקדש שחלטו על גבי קרקע שלוין פדויין מדכתיב ונתן הכסף וקס לו משמע דמהסה קרע קע [כל] דרשי מכל לי לפסר לומר [יד][כן] בנפ"כ בפרשת ושם בקונטרס [כ] לו בשטר ונתן לו בפני עדים ופליגי [יג]מדמקיש הולאה לחלימת מילתא בשטר לף על גב דלא ג"ל לתת עדיי ור"ת מפרש כגון שכתב לחייב עצמו בחותו שטר לע"פ שלוה לו כלום ולריך לייבד כל הסוגיא ושם פירשתי:

גמ' [טו] **[נמי] רב יוסף שלא יביא סיגה** כלף סיגי' לגג טבוע (ד) [ט]והיינו בריית' דרב יוסף לגו לפרושי לגג לפיושי: **מתני' אין פודין בכור אדם לא בעבדים כו'.** מע"ג דלמען לעיל (דף מט:) בכסף ובשוה בכסף(ה)**:** **ולא בשטרות.** שמא יש לו שטר על מבירו בה' ואל כי היכי דלא ליכתב שיגבה לומו מוב בפדיון בנו לימו פדוי: **ולא בהקדישות.** מפרש בגמרא: **כתב לכהן שהוא חייב** (ו) [ח] **ליתן לו ה' סלעים.** משום פדיון בנו: **ובנו אינו פדוי.** דלמעלין בגמרא שמא יאמרו פודין בשטרות: **לפיכך.** דלמען מייב ליתן לו ה' סלעים (ז) [ט] שם לפי הכהן לתבע שמא מבקש ולהחזיקס לו בתמנה דשמי מבל מקנתא מחריבי ליכא: **יהיה לך ופדה תפדה.** כשיהיה לך הפדיון מן יהיה פדוי והמי קרא לאהרן אמר ליה דמשמע: **נמ' מיעט.** כשף ולא מידי אחרינא: **מיעט שטרות.** דלא מצייבי מידי: **תפדה חזר וכלל.** ומע"ג דהאי מפדה כתיב אפ"ה דיינינן ליה בכלל ופרט דלמעלין לקמן: **שהוקשו לקרקעות.** והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה)[ב]**:הסוד.** בדוק"ל בגע"ז: **הסירא.** קון: **מכתב.** עט(ה): **ואמרינן.** בפסכת קדושין (דף כא.): **במאי קא מיפלגי רבי דריש כללי ופרטי.** ונתת בחזו חזר וכלל מה הפרט מפורט של מתכת אף כל של מתכת: **ורבי יוסי ב"ר יהודה דריש ליה ברבויי ומיעוטי.** ומאי רבי רבי כל מילי [ט]**ומאי מיעט מיעט** סס: (ט) **הכא.** היינו טעמא דדריש ריבויי ומיעוטי דכתיב רבי ר' ישמעאל בזבילי מלו טריפות (חולין פז.) כל מקום שנאמר במים במים ג' פעמים כלומר ג' כללות זו מלל זו ופרט מהריהן כגון הכא מת שה מאכלו מכל מאכל במים מאכל לו שנפיר וקשקשת במים דהיינו שתי כללות דמשמע דבכל מיס בעינן שנפיר וקשקשת ופרט בתיב מהריהם בימים ובנחלים דמשמע בימים הס בעינן שנפיר וקשקשת מאכל שנפיר וקשקשת אין שנפיר וקשקשת אלא ג' כללות ופרט לף על גב דלא ג"ל לתת עדיי ור"ת מפרש כגון שנפיר וקשקשת בימים מכוונין מיתאכלי לגא שנפיר וקשקשת אין זה כלל ופרט לף דיינינן ליה בכלל ופרט מלילין הפרט ביניהן ודנין אותו ברבויי ומיעוטי והכא נמי ופדויו מבן חדש כלל תפדה חזר וכלל הרי אלו שתי כללות הסמוכות זה לזה והפרט מהריו הלכך ברבויי ומיעוטי דרשינן ליה: **ורבנן.** דדרשי ליה בכללי ופרטי סברי כדאמרינן במערבא כלל ופרט: **ולא בהקדשות.** פשיטא ליה דלאו דידיה נינהו אלא [אלא] בהקדש: הראיון. שהיא מעה כסף אינו יכול להביא שוה כסף אלא כסף צורף: תני רב יוסף שלא יביא סיגה לעזרה. כסף סיגים מעורבב בשאר מתכות: אין פודין. הבכור לא בעבדים ולא בשטרות שאין יכול ליתן להכן שטר חוב שיש לו על אחרים בשביל פדיון הבן: כתב להכן כו' ובנו אינו פדוי. עד שיתן: לפיכך. הואיל וממון כהן אם רצה הכהן ליתן לו מתנה אותן ה' סלעים שקבל ממנו ישאי: ר' דריש כללי ופרטי ולקחת כלל כל דבר לקיחה מרצע פרט ונתת חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט של מתכת. ור' יוסי דריש ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל: אין בעלמא ר' כללי ופרטי דריש והכא. גבי בכור מ"ט דריש רבויי ומיעוטי משום דהאי ופדויו מבן חדש תפדה כתיבי תרי כללי גבי הדדי והדר פרט (כלל) בערכך כסף. והוי כדתנא דבי ר' ישמעאל במים במים ב' פעמים דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר (אין) לו סנפיר וקשקשת במים והדר כתיב פרט בימים ובנחלים הואיל וכתיבי כללי גבי הדדי אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט: ורבנן דאמרי דדרשי כללי ופרטי גבי בכור אמר רבינא סברי לה כדאמרי במערבא כל מקום כו': אימא

מסכת עוקצים
פרק ג' משנה ז'
הַקּוֹר, הֲרֵי הוּא כְּעֵץ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁהוּא נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. בַּפְּנִינוֹת, אֲבָלִין, וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

עין משפט
נר מצוה

מז א מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל"ט:
מח ב מיי' פ"ל מהל' תמורה הל"ג:
מט ג מיי' פי"ל מהל' בכורים הלכה ו סמג עשין קמט טוש"ע יו"ד סי' שם סעי' ג:
נ ד מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ל:
[ה] הרמב"ם השמיטו ומפה השי"ט עליו מהל בטוש"ע יו"ד סימן שה סעיף ט ומיפ]:

פניני רש"י
(המשך)
ריבויי ומיעוטי. לין הפרט פירושו של כלל שאמור לין בכלל אלא מה שבפרט אלא למעוטי הוא בא לפי שבכלל היה מרבה אף הכל וכן המיעוט אתכיו לומר זה ומיושע בו כללתי לך הילכך אפילו לא מזל וכלל היימי מיבא כעין הפרט וכי מזז וריבה ריבה הכל ולא מיעט לך אלא דבר אחד ומסרנו הכתוב לתכמים לפיה דבר הרמוי למעט מן הכלל פי' מיעט ממעט אלא ממעטו:
(קדושין נח:)

רבינו גרשום
מאבא. קל: הא תו למה לי. דהדר ותני וכולן בשקל הקדש במנה דצורי: תני בני פדייה ניתנו שלשים של עבד ושל אונס ומפתה ומוציא שם רע מאי פדייה אית בהו: תני כל הנפדין כגון בכור והקדש בין בכסף בין בשוה כסף חוץ מן השקלים דאין נפדין בשוה כסף: מצרפין שקלי לדרכונות. באחד באדר משמיעין על השקלים הגזבר יכול לחלוף השקלים בדרכונות זהב שקורין בלע"ז קוצוציש ת"ל כל דבר לקיחה מרצע פרט ונתת חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט של מתכת. ור' יוסי דריש ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל: אין בעלמא ר' כללי ופרטי דריש והכא. גבי בכור מ"ט דריש רבויי ומיעוטי משום דהאי ופדויו מבן חדש תפדה כתיבי תרי כללי גבי הדדי והדר פרט (כלל) בערכך כסף. והוי כדתנא דבי ר' ישמעאל במים במים ב' פעמים דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר (אין) לו סנפיר וקשקשת במים והדר כתיב פרט בימים ובנחלים הואיל וכתיבי כללי גבי הדדי אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט: ורבנן דאמרי דדרשי כללי ופרטי גבי בכור אמר רבינא סברי לה כדאמרי במערבא כל מקום כו': אימא

שיטה מקובצת
פ] ליה דימני אחרינא: **כ]** ניהליה וכולם בשקל הקדש במנה וכו' הא תו: **ג]** איצטריך ליה: **ד]** מהדדי: ס"ו וכולן נפדין בכסף ושוה כסף והני בני פדיה ניתנו ה"ק וכל הנפדין נפדין בכסף ושוה כסף: **ה]** חייב לו ה' סלעים: **ו]** תני תפדה נמחק: **ז]** תני חמשת שקלים נמחק: **ח]** תני חמשת שקלים נמחק: **ט]** מרנצע אות ב' נמחק: **י]** ורבנן. ס"א אמר רבינא כדאמרי במערבא כו' וכן גריס הרגמ"ה: **יא]** לי למיתני האי: **יב]** וסד"א דהא תתנא דרישא במנה: **יג]** ספרים דגרסי הכא: **יד]** ומעשר שני והד"א תי' מעשר נמחק: **טו]** דרבונות של זהב הוו טבועים בדרבונות אין שאינו טבוע לא: **טז]** תני נמי רב יוסף כו' סיגה לעזרה כסף: **יז]** חייב לו ה' סלעים: **יח]** סלעים אחרים אם: **יט]** מאתים זוז צורים: **כ]** שכתב כך לו בשטר ולא חתם ונתן: **כא]** קא דריש: **כב]** דריש להו מוכל: **כג]** כדפירש בקונטרס והתלמוד לא חש:

הגהות הב"ח
(ה) **גמ'** וחוץ מלכסף כהדיה (לגלי נפיק) מ"ש ע"ב ס"ל וכן גורס רש"י לגלי הוה משתקל ליה **בעא למיתבא ליה מיניה פלגא דזוזא לא הוה ליה** תקע ליה מחריפ"ה ויכסים מלגלי:
(ג) **שם** במשנה כתב לכהן שהוא חייב לו ה' סלעים וכו' ליתן לו **מתנה** כ"ל ותוס ד' ממתק:
(ד) **רש"י** ד"ה מלרפין וכו' ולוקמיה מהן לדכתובות **דרבונות הוי** זהובים טובעין לדכתובות **תן** שאני **מבוע לא** ומתכתב:
(ה) **ד"ה** ס"נ לחיין וכו' **מגלי** טבוע וחאי לריימה:
(ו) **ד"ה** תן פודין וכו' וכשוה בכסף **אין פודיין לא בעבדים** ולא בשטרות כ"ל והד"ה:
(ז) **ד"ה** מתב לכהן שהוא חייב לו כ"ל ומיבא ליתן ממתק:
(ח) **ד"ה** לפיכך וכו' ה' סלעים **אחרים לפדיון בנו** תם לפה שכהן **להחזירם ולית** לו בממתנה:
(ט) **ד"ה** מלכתב עט **ברזל** הס"ד:
(י) **ד"ה** והבא ליימו וכו' ופרט **הכתוב** לחמיהם ניתנו:

תורה אור
גמ' א] וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף הַזֶּה בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ:
(דברים יד, כו)
ב] כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה לָּךְ אַךְ פְּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:
(במדבר יח, טו)
ג] וּפִדְיוֹ מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:
(במדבר יח, טו)
ד] וְלָקַחְתָּ אֶת הַמַּרְצֵעַ וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבְדֶלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן:
(דברים טו, יז)
ה] אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת תֹּאכֵלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ:
(ויקרא יא, ט)
רש"י **ו]** וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל:
(במדבר ג, מז)
ז] אַךְ עֶבֶר יַגַּח הַשּׁוֹר אוֹ אָמָה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל:
(שמות כא, לב)
ח] אִם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת:
(שמות כב, טו)
ט] וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה עֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בו בְּפָרֶךְ:
(ויקרא כה, מו)

פניני רש"י
מיעט שטרות. שהן לחוין למעט יותר מן הכל שאין ממון:
(שבועות ד:)
אין גופן ממון. מייר לאין שוה כלום ואינו עומד לגלות לגלוה שבו:
(שבועות ד:)
והמכתב. גמייל שמוקלין בפנקסיהן:
(קדושין כח:)

עין משפט נר מצוה

נא א מיי׳ פ״ו מהל׳ ערכין הל״ח:

נב ב מיי׳ פ״ל מהל׳ בכורות הל״ז טוש״ע יו״ד סי׳ שה סעי׳ ד:

נג ג מיי׳ שם הל״ז טוש״ע שם סעי׳ ז:

נד ד מיי׳ שם הל׳ ח טוש״ע שם סעי׳ ח:

נה ה מיי׳ פ״ב מהל׳ נחלות הלכה ו ח טוש״ע שו״מ סי׳ רעח סעי׳ ו:

נו ו מיי׳ שם פ״ג הלכה ד טוש״ע שם סעי׳ ו:

נז ז מיי׳ שם הלכה ו טוש״ע שם סעי׳ ג:

רבינו גרשום

לא הקדשות נפדין בכל אלו בעבדים ובקרקעות ובשטרות משום דכתיב בהקדשות כסף דכתיב ונתן את הכסף וקם לו: תניא להא. במתניתא דאם רצה הכהן ליתן לו דרשאי כדקתני בברייתא נשלן והחזירן לו רשאי אלמא דהלכה היא כן דרשאי: נתנו לה׳ שלעין לעשרה כהנים לכל חד חצי שלם בבת אחת יצא שהרי נתן ה׳ שלעים כולן: ר׳ טרפון כהן היה: אף קיים הלכה זו. שגילה לכל דהלכה כן דרשאי להחזיר: חזייה להההוא גברא. דיהב ה׳ שלעין לרבי תניא כהן היה: והוה קא אזיל ההוא גברא ואתי. כלומר שהיה רוצה שיחזירם לו ר׳ חנינא: א״ל. ר׳ חנינא חזינא בדעתך דלא גמרת בדעתך ויהבת לי מידעם אלא ע״מ שאחזירם לך הילכך אם אחזירם לך לא הוי בך פדוי ואיני רשאי להחזירם לך הואיל ולא גמרת בדעתך שיהו שלי אלא אתפשם לי ויהא בך פדוי: המפריש פדיון בנו ואבד. קודם שבא ליד כהן חייב באחריותו: שנאמר באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה וגו׳ כלומר אימתי יהיה לך שלך בזמן שפדה תפדה מיד ליד: מנא לן. דחייב באחריותו: אתיא ערך ערך מערכין. כתיב הכא ופדויו מבן חדש תפדה בערכך וכתיב בערכין מה בערכין חייב באחריותו דקאמר ערך עלי אף בכור חייב באחריותו: מה עולת האיילה חייבת באחריותו. דאע״ג דאפרשי חייב באחריותו דלא מצי אתי לעזרה אי לא מייתי אף פדיון נמי חייב באחריותו: קרא לקרא. כלומר כיון דגמרינן לה במתניתין מקרא מיהיה לך אך פדה תפדה אמאי איכא לריש לקיש ור׳ יוחנן למילף מקרא אחרינא: אתיא ערך ערך מערכין. מה להלן יורשין חייבין כדתנן במסכת ערכין האומר ערכו של פלוני עלי מת הנודר יתנו היורשים אף הכא גבי בכור היכא דמת אחר שלשים יורשין חייבין ליתן: מה להלן. בעולה יורשין חייבין כדתנן האשה שהביאה תשאתה ומתה יביאו יורשין עולתה אף כאן יורשין חייבין: ואינו נוטל. פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביו: ולא בראוי בבמוחזק. שאם מת אחי אביו בלא בנים לאחר מיתת אביו כיון שאביו היה ראוי לירש אחיו ומת הוא קודם ולא היה מוחזק בהן בנכסי אחיו אין הבכור נוטל פי שנים בהן:

שיטה מקובצת

א] בשטר וכן אמר רב ששת בנו פדוי לכשיתן תני: **ב]** נטלו והחזירן לו: **ג]** זה שחלק להן הס״ד ומה״ד נטלן והשאר נמחק: **ד]** אזיל ואתא קמיה: **ה]** גמרת ויהבת נתינה: **ו]** אחזירם לך ל״א: **ז]** גרעה מנדר דתנן מת או נגנב חייב באחריותו דכמאן: **ח]** יראו פני הבכור: **ט]** חייבין דחובה היא ובבי עולת כו׳ והשאר נמחק: **י]** שמין את הנכסים מה היו שוין: **יא]** מעות כמה ששוה: **יב]** דמתני׳ היא דקתני חייב: **יג]** לדחות דה״א אין בני פדוי דקתני היינו עד: **יד]** כדתרגמי׳ כל דבר: **טו]** הוא כמו דין: **טז]** קני לבר מקידושין וכ״ש זה האיש שלא התנה אלא שבלבו היה שיחזירם לו: **יז]** לעשות כן מפני: **יח]** לו ולא פירש על מנת כו׳ לו מכל מקום איכא היכירא: **יט]** ור״ל כיון שאין: **כ]** הלוי ולאחר שהולך לדרכו ואינו עושה כמצפה שיחזור לו מה לנו: **כא]** שגבו קרקע בין שגבו מעות ומתוך כך היה נראה דאשה אינה גובה: **כב]** הכא דאין לה בראוי אבל ר״י פירש: **כג]** גובה אותם מהן: **כד]** גובה מלוה שביד אחרים אפילו לר׳ עקיבא ודלא כאבא שאול בן אימא מרים ואין לומר דמתני׳ דהכותב אתיא כר׳ דחשיב מלוה מוחזק בפ׳ יש נוחלין אבל לרבנן לא משום: **כה]** לרבנן דר׳ מאיר: **כו]** מסתבר שמיפה ר׳ מאיר כה כתובה: **כז]** יבם כמו מיניה: **כח]** כן אין כאן חומרא דר״מ וגם חומרא דר׳ נתן:

מסורת הש״ס

גמ׳ ג)[כתובות קג.] **ב)**ולפי גירסת רש״י ומוס׳ גרסינן ביש עבדת **ג)**[לעיל מט.] **ד)**[ב״ב קכב:] **ה)**[ב״ב נה. קיט. קכב. קכב:] **רש״י ו)**[ועי׳ יבמות רמ״י קדושין מו: ד״ה שטר אין פודין וכו׳] **ז)**ל״ל אחד ל״ק **ח)**ל״ל לפדיון בנו **ט)**[קידוש ספ״ב] **תום׳ י)**[עיין כתוס׳ (בקדושין) בכתובות] מה שיש לייסבו **יא)**לפסכר דר״ע ס״ל הא דתני ממתניתין אינו פדוי סיינו עד שיתן לו ל״ק **יב)**ל״ג אבל שם פירצתו לעיל מ״ט ד׳ **יג)**ממלוה שהוא בידו תמרים ואין לומר דהסיק כרבי ממעט אבל לרבנן הוי מלוה ולאו להסיק וכו׳ **יד)**[ל״ל דמלוה] **טו)**כמו מיניה מגלן לרבנן דר״מ ל״ק **טז)**גילסת ל״ק דימעי ומוסיפת דר״ע **יז)**וס״ע כאן מוסיפת הרש״ש

הגהות הב״ח

(ס) גמ׳ ומ״ש אין בנו:

(ע) **שם** הילכך אין בנך פדוי:

(פ) **שם** במשנה ואינו נוטל פי שנים כשנתן:

(צ) **רש״י** ד״ה אזיל ואתי קמיה וכו׳ שנתן לו בעוד בנו:

(ק) **ד״ה** מה עולת וכו׳ אבל מלוה ילפו פני ריקם דכתיב:

(ר) **ד״ה** כשנתן וכו׳ אלא שמין את הנכסים מה שהיו שוין:

(ש) **ד״ה** כגלוי וכו׳ ונוטל בהן פי שנים הס״ד:

תורה אור

גמ׳ א] וּפְטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ כָּל בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם: (שמות לג, כ)

ב] כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיי בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה קָדֶשׁ אַךְ פִּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: (במדבר יח, טו)

רש״י ג] וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֻשֶּׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא: (במדבר יח, טז)

ד] וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מַכְסַת הָעֲרֵכְךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת הָעֲרֵכְךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיי. (ויקרא כז, כג)

ה] אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בּוֹ יָצָאתָ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם: (שמות כג, טו)

תום׳ ו] וַיֹּאמֶר וּקְחוּ קֻמָּח וַיִּשְׁלַח אַל הַסִּיר וַיֹּאכַל הָעָם וְיֹאכְלוּ וְלֹא הָיָה דָבָר רָע בַּסִּיר: (מלכים־ב ד, מ)

אמר עולא דבר תורה בנו פדוי לכשיתן. לכתורה משמע כרישׁ הנוטל (כתובות דף קפ.): **ליתיב** לדעולא מלא לריש לקיש ויש ליתיב לרישׁ לקיש מלא לרבי יוחנן: **אבל** הכהנים אומרים אין בנו פדוי. תימה דמתני׳ [ג] נמי קתני חייב ליתן לו ונטו חינו פדוי ויש לומר [ד] דלמר חינו פדוי עד שיתן לו ואתי מתניתין לאשמועי׳ דאפילו זקפס עליו במלוה לא הוה כאילו קבלם הכהן וחזר והלוה לו ואם מתלם הכהן חינו פדוי עד שיתן:

אמר ליה לא גמרת ויהבת מידעם ביש עבדת. וים לפרש מידעם לשון מחומה דמתרגמינן מידעם לומר לא גמרת ויהבת מידעם ועוד ים לפרש כן מידעם ים עבדת לומר דבר רע עבדת [ה] דמתרגמי׳ דבר רע (מלכים ג ד)[ו] כל מידעם ים ויש ספריס ללא כתוב בהו עבדת אלא מידעם ים ותו לא לומר דבר רע הוא [ז] לומר דין עסק ים:

הלכך אין בנו פדוי. תימה מ״ם ממתנה על מנת להחזיר דאמרינן בפ״ק דקדושין (דף ו:) דבנו פדוי דמסיק בגמרא דלא היה [ח] וי״ל דהכא רבי חנינא לא היה רוצה לזכות אלא במתנה גמורה דאמרינן התם לעשות [ט] מפני שנראה ככהן המקבל בשיח הגרונות לדעקר לן לעיל בפ׳ עד כמה (דף כו:) משום שנאמר שתתם (אלא) [את] בניך ואת עבדיך [י] כפירש על מנת שיחזירו לו [כיון] דהיכירא למילתא ואין זה בדברים שבלב כמו זבין ולא מיפטריכא ליה לזוזי בפ׳ הזהב (בכתובות דף נ.). ומיהו קשה תימה דכיון שהיו ר׳ טרפון ור׳ חנינא מחזירין כל שעה ממלאו משמיתים בריח הלוי שיפטירו שאר כהנים שלא יתנו אלא לשם מפני שהם רגילים להחזיר וי״ל [יא] שאין הנותן יודע בשעה שנותן אם יחזירו לו ולא קיימא ליה שהמתנה [ב] דמה לנו במה שיחזיר לו אלא ודאי אם הוא מחזירין אלא לעניים ולא לאותם שהיו דומים להם לעשירים:

ולא בראוי בבמוחזק ולא האשה בשתובתה. בפ׳ יש נוחלין (ג״ב דף קכה:) פסקינן הלכתא דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה אין שגבו [יב] מעות אין שלא גבו מעות וממוך כך גרסה לאיזו גובה במלוה כדתנן הכא [יג] אין לה בראוי [יד] אבל רבי פירש לעיל״פ שהוא כח הבעל וכבור לעניו מלוה דמשמיני לכשיבא לגבות ממיה מחזקת ומשם גובה כמותה ממלוה כדתנן בשתובת (דף פד.) מי שמת והניח אשה וב״מ ויורשים והיו לו מלוה ופקדון ביד אחרים ר״ט אומר יתנו לכותל שבהן ר״ע אומר יתנו ליורשים שכולם לריכין שבועה ואין היורשין לריכין שבועה אלמא אפילו לר״ע אם לא שלריכה שבועה היתה [טו] גובה אבל לפי שלריכה שבועה גובין היורשין ושוב לא מגבה אשה מהן דהוו להו מטלטלי דיתמי לא משתעבדי ואם גבו קרקע במותה אפילו היא מוזת וגובה אותם מכל שבועה כדין בעל חוב או אם פטרוה מן השבועה גובה [טז] יג)מלוה ולא משום דלגידיהו הוי מלוה לאו להא לא מיתמעיט אשם שום אכם להעמידה כרבי דוקא אלא אפילו לרבנן [יז] דאמרי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה כלל אפילו מחיים נראה ממוך משמע זו דהכותב מוחזקת היא לגבי כתובת אלמנה ואפילו לרבנן [יח] דאמרי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה להא ליכא למימר דר״מ היא ולהכי היא דאמר אשם מודים [יט]דאמרי דיתמי משתעבדי לכתובה להא ליכא למימר דר״מ מפרש שאפילו לר׳ מאיר מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה אלא משום דלגידיהו קאי דפרק האשם שנפלו (כתובות דף פא: ושם ד״ה ר״מ) דלא [כ] משתעבדי שיפה ר״מ כתובה לגבות ממטלטלי דיתמי טפי מבעל חוב שלא גבאו ממטלטלי דיתמי בפרק המוכר בקדושין (דף פה:) גבי שנים שבאו ממה״י ושאה וחביא עמהם כו׳ והכיא דגבי ממטלטלי דנפלו קמי יבם נמתני׳ דהשאה שנפלו בעל קמי ושאה דיבם במקום בעל קאי ושאיך בהכי כמו מיניה כיון דלגידיה היא משאה שנפלו שהיו הבעל ונראה דבר״ת דלא משתעבדי מטלטלי לכתובה אפילו מיניה ועוד דל״ל חיך יתנו ליורשים שכולם לריכין שבועה ולא היורשין גם כשיתנו ליורשין מגבה השאה מהם כיון שאשאר ממטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה שבירה ליה ועוד תיתם כתובת השאה אבל ב״ח מהי חיכא למימר הא לא משאבון מנה לחיא ליה ממטלטלי דיתמי משום דמלוה חיכא ליה ממטלטלי דיתמי משתעבדי לב״ח אלא על כרחין משום דמלוה (שם דף פב.) דהא תומרת דר׳ מאיר חיכא למימר הא לא משאבון מנה לחיא ליה ממטלטלי [לב] דיתמי [לג]ואשה כן [לד] תומרת דרבי נתן